

Reykjavík, 5. mars 2026
2603049 VR / 17.0

Efni: Umsögn VR um drög að frumvarpi til laga um breytingu á lögum um skyldutryggingu lífeyrisréttinda og starfsemi lífeyrissjóða, nr. 129/1997 (fjárfestingarheimildir lífeyrissjóða)

VR leggur ríka áherslu á að lagaumgjörð um fjárfestingar lífeyrissjóða tryggi ábyrga fjárfestingastefnu og líti til langtímahagsmuna. Í því felst m.a. að lífeyrissjóðir hafi skýra stefnu og viðmið um hvernig þeir taka mið af umhverfispáttum, félagslegum þáttum og stjórnarháttum (UFS) við allar helstu fjárfestingaákvæðanir. Núgildandi ákvæði 5. tölul. 1. mgr. 36. gr. laga nr. 129/1997 kveður á um að lífeyrissjóðir skuli setja sér siðferðisleg viðmið í fjárfestingum og hefur þannig að geyma skyldu, ekki valkvæðan kost eins og gert er í fyrirhuguðu lagafrumvarpi.

Í 3. gr. frumvarpsins er lagt til að 5. tölul. 1. mgr. 36. gr. verði breytt þannig að lífeyrissjóðum sé einungis **heimilt** að taka tillit til áhrifa fjárfestinga á umhverfispætti, félagslega þætti og stjórnarhætti. Með þessari orðalagsbreytingu er verið að færa ákvæðið frá **bindandi skyldu** um skýra siðferðislega afstöðu og stefnumótun yfir í heimildarákvæði sem sjóðir geta valið að beita eða láta vera. VR telur að þetta feli í sér veikingu á kröfum til lífeyrissjóða um ábyrgar fjárfestingar og að það sé í beinni andstöðu við alþjóðlega þróun, auknar kröfur eftirlitsaðila og væntingar sjóðsfélaga um að tekið sé markvisst tillit til UFS-þátta við fjárfestingar.

VR mótmælir því að lögfest verði orðalag sem einungis veitir lífeyrissjóðum heimild til að taka tillit til UFS-þátta í stað skýrrar skyldu til að hafa slíka þætti að leiðarljósi í fjárfestingarstefnu og ákvörðunum. Í raun er verið að minnka lagalegar kröfur um stefnumótun og framkvæmd á þessu sviði á sama tíma og skuldbindingar á fjármála- og lífeyrismarkaði um stýringu UFS-áhættu hafa aukist verulega, m.a. í evrópsku regluverki og tilmælum eftirlitsstofnana. Slík veiking er ekki til þess fallin að tryggja að fjárfestingar lífeyrissjóða séu í samræmi við hagsmuni sjóðsfélaga til langs tíma, hvorki með tilliti til ávöxtunar né áhættu.

Lífeyrissjóðir eru langtímafjárfestar sem bera ábyrgð á lífeyrisréttindum sjóðfélaga áratugi fram í tímann. Mat á UFS-þáttum er í dag viðurkenndur hluti af faglegu áhættumat. Ef lífeyrissjóðir hafa hvorki skýra stefnu né kerfisbundið ferli til að meta umhverfispætti, félagslega þætti og stjórnarhætti sem hluta af áhættumati, er veruleg hættu á að áhættumat við fjárfestingaákvæðanir verði ófullnægjandi. Rannsóknir og reynsla á alþjóðamörkuðum sýna að vanræksla á UFS-áhættu getur leitt til hærri rekstraráhættu, sektargreiðslna, tap á orðsperi og þess að eignir verði að „strönduðum“ eignum vegna lagabreytinga, tæknibreytinga eða

samfélagslegs þrýstings, sem á endanum bitnar á arðsemi og lífeyrisréttindum sjóðsfélaga. VR telur að það sé örökrétt að draga úr lágmarkskröfum til lífeyrissjóða um að hafa skýra stefnu og viðmið um slíka þætti þegar ljóst er að þeir hafa veruleg áhrif á fjárhagslega áhættu og ávöxtun til lengri tíma.

VR leggst því gegn þeirri breytingu sem lögð er til í 3. gr. frumvarpsins og leggur til að ákvæðið verði í það minnsta haldið sem skylduákvæði og að skýrar verði kveðið á um að lífeyrissjóðir skuli setja sér og framfylgja stefnu um hvernig tekið er tillit til UFS-þátta við fjárfestingar. Þá telur VR æskilegt að í framhaldinu verði skoðað að styrkja frekar kröfur til birtingar og gagnsæis um framkvæmd slíkrar stefnu, svo sjóðfélagar geti metið hvort eignir þeirra eru ávaxtaðar á ábyrgan og sjálfbæran hátt.

Halla Gunnarsdóttir

Halla Gunnarsdóttir

Formaður VR